

A PÉNZÜGYI FELÜGYELETI RENDSZER

Jelen Infojegyzet a pénzügyi felügyelet európai rendszerének főbb szereplőit, valamint a magyarországi felügyeleti rendszer kialakulásának történetét és jelenét mutatja be.

A Pénzügyi Felügyelet Európai Rendszere ([ESFS](#))

- európai felügyeleti hatóságok:
 - Európai Bankhatóság ([EBA](#)),
 - Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság ([EIOPA](#)),
 - Európai Értékpapírpiacon Hatóság ([ESMA](#));
- Európai Rendszerkockázati Testület ([ESRB](#));
- tagállami (nemzeti) felügyeleti hatóságok.

A Magyar Nemzeti Bank felügyeleti illetékességi területe:

- banki szektor,
- tőkepiaci szektor,
- biztosítási szektor,
- pénztári szektor.

A Magyar Nemzeti Bank felügyeleti funkciói:

- a pénzügyi piac szereplőinek felügyelete (mikroprudenciális),
- a pénzügyi és gazdasági rendszer felügyelete (makroprudenciális),
- szanálási funkció,
- fogyasztóvédelem,
- pénzmosás és terrorizmus-finanszírozás elleni tevékenység.

A pénzügyi felügyelés kialakulásának előzményei

A pénzügyi szervezetek szabályozására és felügyelésére (mely a bankokon kívül a biztosítókat, nyugdíjpénztárakat és az értékpapírpiacon is magába foglalja) vonatkozó igény a 19. század közepétől folyamatosan erősödött, de igazán a 20. század első harmadában, az 1929–1933-as világgazdasági válság után vált a pénzügyi világ elengedhetetlen részévé. A felügyeleti tevékenység szabályainak, kereteinek, hatókörének kialakítása első lépésben a bankok szabályozására és felügyelésére terjedt ki; a pénzpiac további szereplőinek felügyelése fokozatosan épült rá a szabályozási intézményrendszerrel együtt.

A világgazdasági válság előtti időkig a nemzeti szintű bankfelügyelet működési keretei törvényi szinten nem voltak szabályozva, számos esetben informális szabályokon alapultak, nemzetközi szinten pedig nem voltak összehangolva. Csak az 1970-es évekre sikerült a nemzetközi bankszabályozást és a bankfelügyelési rendszert globális szinten is harmonizálni és szilárd alapokra helyezni, aminek folyományaként jött létre a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (Basel Committee on Banking Supervision, [BCBS](#)). A Bizottság rendszeres ajánlásaival azóta is összekötő, harmonizáló szerepet tölt be a nemzetközi pénzügyi rendszer, a pénzügyi felügyelet világában (MNB 2018).

A PÉNZÜGYI FELÜGYELETEK EURÓPAI RENDSZERE

Az Európai Unióban működő egységes belső piac, valamint az áruk és szolgáltatások (benne a pénzügyi szolgáltatások) szabad áramlása miatt különösen fontos volt az egységes feltételek, egységes szabályozás megteremtése. Az 1974-ben létrehozott Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság ([BCBS](#)) ajánlásainak jelentős része bekerült a hitelintézetek (és később befektetési vállalkozások) működésének európai szabályozásába irányelvek, rendeletek formájában. A pénzügyi szervezetek tevékenysége szabályozásának és felügyelésének intézményrendszere a 2008–2009-es válságot követően érte el ma is működő formáját, melyet egységesen a Pénzügyi Felügyelet Európai Rendszerének (European System of Financial Supervision, [ESFS](#)) nevezünk.

Az egységes európai bankfelügyeleti hatóság – **Európai Bankhatóság** (European Bank Authority – [EBA](#)) – az [1093/2010/EU rendelettel](#) jött létre (konszolidált szöveg: [2024.12.30](#)). Az Európai Bankhatóság vált felelőssé a hitelintézetek (valamint a pénzügyi konglomerátumok,

pénzforgalmi intézmények, befektetési vállalkozások és elektronikus pénzkibocsátó intézmények) szabályozásával kapcsolatos végrehajtási rendellettervezetek kidolgozásáért, a technikai standardok és iránymutatások és az egységes európai szabálykönyv létrehozásáért és működtetéséért. Az Bankhatóság biztosítja az egységes európai bankfelügyeletet és végzi az európai bankszektorra érintő kockázatok elemzését; valamint 2019 óta felel azért, hogy a pénzügyi rendszer ne legyen felhasználható terrorizmusfinanszírozás és pénzmosás céljára. A kockázatelemzésen túl a bankfelügyelet feladata a hozzá tartozó intézmények stratégiáinak, belső eljárásainak, potenciális veszélyforrásainak monitorozása a pénzügyi rendszer szempontjából egyaránt ([EBA](#) és [MNB](#) honlap).

Az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóságot

(European Insurance and Occupational Pensions Authority – [EIOPA](#)) az [1094/2010/EU rendelet](#) hozta létre (konszolidált szöveg: [2020.01.01](#)).

Illetékessége elsősorban a biztosítókra, biztosításközvetítőkre, a foglalkoztatói nyugellátást biztosító intézményekre terjed ki. Fő feladata a biztosítási- és nyugdíjszektorra vonatkozó egységes szabálykönyv létrehozása és működtetése ([EIOPA](#) és [MNB](#) honlap).

A harmadik egységes európai felügyeleti hatóság, amit szintén 2010-ben hoztak létre az [1095/2010/EU rendelet](#) (konszolidált szöveg: [2024.12.30](#)) az **Európai Értékpapírpiaci Hatóság** (European Securities and Markets Authority – [ESMA](#)). A hatóság feladata az európai tőkepiacok hatékonyságának, transzparenciájának és működésének biztosítása, valamint a fogyasztóvédelem és befektetések biztonságának biztosítása. Illetékességi körébe

tartoznak többek között az értékpapír-piaci felügyelet, a hitelminősítő intézetek, a kereskedési adattárak, a tőzsdék és az értékpapír-adattárak ([ESMA](#) és [MNB](#) honlap).

Míg az előbb ismertetett három felügyeleti hatóság a szektor szereplőinek mikroprudenciális felügyeletéért felelős, addig a makroprudenciális felügyeletről az Európai Rendszerkockázati Testület (European Systemic Risk Board – [ESRB](#)) gondoskodik, amit az [1092/2010/EU rendelet](#) (konszolidált szöveg: [2019.12.30](#)) és az [1096/2010/EU](#)

[rendelet](#)) hoztak létre. Ezen testület felel a rendszerszintű kockázatokkal kapcsolatos információk összegyűjtéséért és elemzéséért, és ajánlásokat tesz az uniós és a nemzeti felügyeleti hatóságok számára.

E négy felügyeleti testület, valamint a nemzeti felügyeleti hatóságok együtt képezik a Pénzügyi Felügyelet Európai Rendszerét (European System of Financial Supervision – [ESFS](#)).

A bankok tevékenységének sajátosságai

- *Forrásaik között az idegen tőke aránya kiemelkedően magas.*
- *A hosszú távú kihelyezések magasabb kockázatvállalásra hajlamosítanak.*
 - *A bankok tevékenységének tovagyrűző hatása van a gazdaság és a pénzügyi rendszer egészére.*
- *Információs aszimmetria a bank és az ügyfél között (a bank szinte mindent tud az ügyfélről, fordítva már nem igaz).*
- *A banki összetett működés áttekintéséhez különleges jogosítvánnyal, intézkedési jogkörrel bíró szervezet (hatóság) szükséges.*

Forrás: MNB 2018

MAGYARORSZÁG

Kronológia – a kezdetektől napjainkig

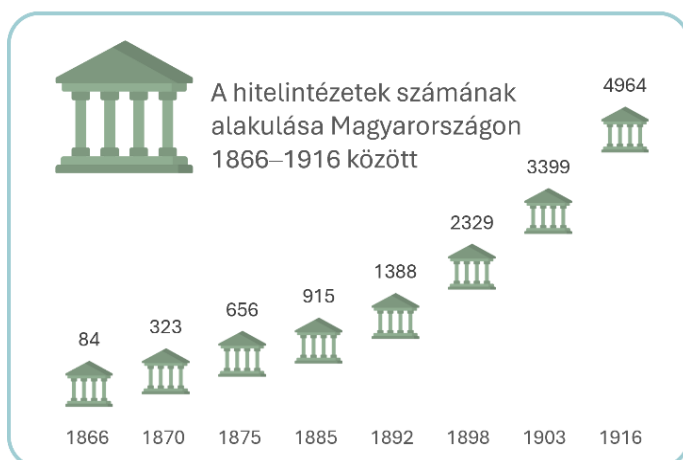
A pénzügyi felügyelés magyarországi előtörténete első lépésének tekintik az **1844.** szeptember 26-i osztrák pátent, mely a Magyarország területén működő magántulajdonú takarékpénztárak alapításáról és felügyeletéről intézkedett ([Asztalos 2005](#)).

1892-ben megalakul a Magyar Takarékpénztárak Központi Jelzálogbankja, melyet a szakirodalom az első magyar független magánintézeti felügyeletnek tekint és amelyhez 29 vidéki takarékpénztár csatlakozott önként.

1898-ban létrejön az Országos Központi Hitelszövetkezet, ami törvény által szabályozott felügyeleti jogokat és kötelezettségeket kapott, és ez az intézmény tekinthető az állami és kötelező bankfelügyelet közvetlen előzményszervezetének ([Asztalos 2005](#)).

1904-ben alakul meg a Magyarországi Pénzintézetek Országos Szövetsége, ahol még mindig önkéntes a részvétel, viszont itt vezették be a „négy szem elvét”, amely azt jelentette, hogy két vizsgáló együttes jelenlétével kell az ellenőrzést lefolytatni ([Sereg 2025](#)).

1916 A független, modern magyar pénzügyi felügyelet megszületése, a Pénzintézeti Központ megalakulása ([Asztalos 2005](#)). A Központ szanálási funkcióval is rendelkezett, és az 1930-as évek közepére az ország pénzintézeteinek túlnyomó része az ellenőrzése alá került (MNB 2018). A Központ 2004-ben szűnt meg, az utolsó évtizedekben a külfölddel folytatott tranzakciókat bonyolította ([Gallai 2024](#)).

Forrás: [Infoszolg/Magyar statisztikai évkönyvek archívuma](#)

1924 A Magyar Nemzeti Bank (MNB) alapítása.

1947-től, az egyszintű bankrendszer bevezetésétől kezdve a pénzügyi szervezetek irányítását és felügyeletét a Pénzintézeti Központtól a Magyar Nemzeti Bank veszi át.

1986-tól elkezdődik az egyszintű bankrendszer leépítése, kétszintűvé válik és újabb és újabb felügyeleti hatóságok jönnek létre, olvadnak össze és szűnnek meg.

1986 Állami Bankfelügyelet és Állami Biztosításfelügyelet.

1990 Állami Értékpapírfelügyelet.

1994 Állami Értékpapír- és Tőzsd felügyelet.

1997 Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyelet, Állami Pénztárfelügyelet.

2000 Az korábbi felügyeleti integrációjával létrejön a felügyeleti csúcsszerv, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF).

2013-tól, a PSZÁF megszűnésével a Magyar Nemzeti Bank átveszi annak pénzügyi piaci felügyeleti feladatait, általános jogutódlással történő megszüntetése miatt ([2013. évi CXXXIX. törvény](#) a Magyar Nemzeti Bankról).

A MAGYAR NEMZETI BANK FELÜGYELETI TEVÉKENYSÉGE

Az MNB-ről szóló [2013. évi CXXXIX. törvény](#) 1. paragrafusa kimondja, hogy az MNB az uniós fejezetben már ismertetett Pénzügyi Felügyeletnek Európai Rendszerének tagja, valamint ellátja az EBA, az EIOPA, az ESMA és az ESRB tagságból eredő feladatokat. Az új törvénnyel az MNB feladatköre az alapvető jegybanki funkciókon túl jelentősen kibővült a pénzügyi közvetítőrendszer feletti makroprudenciális és a pénzügyi szereplők (bankok, biztosítók, pénztárak, tőkepiaci és közvetítői piac) feletti mikroprudenciális felügyeleti jogkörével, valamint fogyasztóvédelmi funkcióval, és 2014-től szanálási hatóságként is működik ([Kandrás 2019](#)).

Az MNB felügyeleti feladatait a jegybankról szóló törvény 4.§ (9) bekezdése határozza meg. E szerint feladatkörébe tartozik többek között:

- a pénzügyi közvetítőrendszer zavartalan, átlátható és hatékony működésének biztosítása,
- a pénzügyi szektort és az egyes szervezeteket fenyegető kockázatok feltárása, csökkentése és megszüntetése,

- valamint a pénzügyi szektor szereplői által nyújtott szolgáltatások igénybevevőinek érdekvédelme, fogyasztóvédelem.

A Magyar Nemzeti Bank szabályozó testületként rendeleteket alkot, melyekkel proaktívan is be tud avatkozni a pénzügyi piac működésébe. A jegybanki rendeletek – a törvényekkel ellentétben – alkalmasak arra, hogy apró részterületeket szabályozzanak, és azonnal reagáljanak a gyors piaci vagy más jogszabályi változásokra. A szabályozáson túl a rendeletek támogatják az MNB kezdeményező és véleményező szerepét, amelyet a magyarországi pénzügyi rendszerben betölt. Mivel tagja az európai felügyeleti rendszernek, aktív részt vállal az európai jogszabálytervezetek előkészítésében és véleményezésében.

Az MNB kiadhat ajánlásokat is, melyek nem kötelező erejűek, viszont alkalmasak arra, hogy közvetítsék a pénzügyi piac szereplői számára az uniós iránymutatásokat, elvárásokat, jó gyakorlatot. Az ajánlások lehetnek szektorsemlegesek, de vonatkozhatnak csupán egy-egy szektorra is.

Az MNB felügyeleti feladatai

Mikroprudenciális felügyelés: egyes pénzügyi szervezetek, csoportok felügyelése.

Makroprudenciális felügyelés: a pénzügyi és gazdasági rendszerre veszélyt jelentő kockázatok feltárása, minimalizálása, elhárítása, kezelése.

Szanálási szerep: ez egy folyamatos tevékenység, amelynek során a veszélyeztetett intézményt vagy pénzügyi csoportot érő válsághelyzetet elhárítja, a veszteségeket minimalizálja.

Fogyasztóvédelmi funkció: az ügyfelek edukálása, felkészítésük a tudatos döntéshozatalra, az intézmények és az ügyfelek közötti információs aszimmetria csökkentése.

Pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni felügyeleti tevékenység keretében rendeletekkel szabályozza a hatáskörébe tartozó szervezetek belső eljárásainak kialakítását és azok alkalmazását.

Források:

- (MNB 2018) Bankok a történelemben: innovációk és válságok (szerk. Fábián Gergely, Virág Barnabás), Magyar Nemzeti Bank, Budapest, 2018
- (MNB honlap) Magyar Nemzeti Bank – [Nemzetközi felügyeleti intézmények](#)
- (Asztalos 2005) – Asztalos László György: Kilencven éve alapították a magyar pénzügyi felügyeletet – [Pénzügyi Szemle, 2005. 1. sz.](#)
- (Gallai 2024) Gallai Sándor: Szuverenitás és bővülő jegybanki szerepek: 100 éves a Magyar Nemzeti Bank – [Századvég, 2024. 1.sz.](#)
- (Kandrács 2019) Kandrács Csaba: A bankfelügyelés megújulása – Polgári Szemle, [2019. 1–3. sz.](#)
- (Sereg 2022) Sereg Péter: A magyar pénzügyi felügyelet kialakulása és fejlődésének története a 19. században – [Miskolci Jogi Szemle 2022. 1. sz.](#)
- (Sereg 2025) dr. Sereg Péter: A Magyar Nemzeti Bank piacfelügyeleti eljárásának szabályozási kérdései – [PhD értekezés, 2025](#)
- (Vig-Seregdi 2022) Vig Gyula – Seregdi László: A jegybank szabályozói és felügyeleti szerepe – [Miskolci Jogi Szemle, 2022. 1. sz.](#)

Készítette: Horváth Irén
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486